

Kennelijk heeft Pekelder zich er erg over verbaasd dat later vooraanstaande politici als Han Lammers in hun vormingsjaren zoveel onnozelheid aan de dag hebben gelegd. Maar verbazing heeft geen historische verklaringskracht. Pekelder laat het er dan ook daar niet bij. Hij plaatst die onnozelheid in het bredere kader van de 'revolutie' van de jaren zestig om te laten zien dat er met de omarming van de DDR heel wat meer aan de hand was dan alleen maar blinde liefde. Zo speelde angst voor een herleving van het Duitse gevaar een rol en beschouwde men de DDR als de beste garantie daartegen. Naast uitlaatklep voor anti-Duitse gevoelens was het erkenningsdebat zeker voor Nieuw Linkers ook een middel om hun overtuiging kracht bij te zetten dat de oriëntatie van de buitenlandse politiek zich diende te verschuiven van confrontatie jegens het Sovjetblok naar ontspanning. Maar bovenal vervulde het ijveren voor de erkenning van de DDR binnen Nieuw Links een strategische functie; door aan de houding ten opzichte van de DDR de partijleden de maat van progressiviteit te nemen dachten de Nieuw Linkers de oudere bestuurders in een in de ogen van de jongeren ongunstig licht te kunnen stellen om vervolgens zelfde bestuurszetels te claimen omdat alleen zij borg stonden voor de noodzakelijke vernieuwing. Deze strategie heeft gewerkt, maar zoals gezegd heeft het erkenningsdebat op het niveau van de hogere politiek geen uitwerking gehad: de PvdA-fractie in de Tweede Kamer volgde de regeerlijn.

Beeldvorming, haar totstandkoming — met speciale aandacht voor het aandeel van de DDR daarin — en haar effecten op beleid en standpuntbepaling, daar draait het bij Pekelder steeds om als hij de politieke, economische en kerkelijke betrekkingen reconstrueert. Het boek is weliswaar dik, maar verveelt nergens. Dat komt niet alleen door de grote diversiteit aan onderwerpen, de gedegen behandeling en grondige analyse ervan, maar vooral door de helderheid van de conclusies die logisch voortvloeien uit goed geconstrueerde betogen die op hun beurt gebaseerd zijn op voorbeeldig uitgevoerd onderzoek. Een prestatie van formaat!

J. Bosmans

P. Meel, ed., *Op zoek naar Surinaamse normen. Nagelaten geschriften van Jan Voorhoeve (1950-1961)* (Bronnen voor de studie van Suriname XX; Utrecht: CLACS, IBS, 1997, xii + 625 blz., f75,-, ISBN 90 393 1883 2).

Heeft Nederland de buitenwereld ooit goed begrepen? Kan dat *überhaupt*! De Nederlandse visie op het post-koloniale Indonesië en Suriname geeft weinig aanleiding tot optimisme. Zelfs met de Nederlandse Antillen lijkt Nederland vrijwel alleen nog te communiceren via het IMF. Wat een verschil met de Engelsen, die er na de dekoloniatiegolf in slaagden om vele ex-kolonien op een vage manier — en vrijwel zonder kosten! — aan zich te binden door het Commonwealth.

Het lijkt vreemd om deze algemene vraag te verbinden met zoiets particularistisch als de uitgegeven correspondentie van een man, en dan nog niet eens van een staatsman, politicus of hoge militair, maar van een taalkundige en bijbelvertaler. Dat zou de veronderstelling rechtvaardigen dat deze bronnenpublicatie voornamelijk zou handelen over linguïstische en theologische problemen met waarschijnlijk een hoog kwezelgehalte.

Niets is minder waar. Jan Voorhoeve mocht dan als pas afgestudeerd neerlandicus naar Suriname zijn vertrokken, omdat hij geen academische betrekking in Nederland kon vinden, dat verhinderde hem niet om met bijna ontembare energie wetenschappelijk onderzoek te doen, les te geven, vertalingen te maken, het binnenland te bezoeken, een spellingshervorming van het Sra Tongo te propageren en het ontluikend nationalisme enig zelfbewustzijn in te blazen.

Bovendien schief hij talloze brieven aan vakgenoten, opdrachtgevers, zijn promotor en goede vrienden in Nederland.

Voorhoeve was een uitstekend waarnemer en al in zijn eerste brieven liet hij uitkomen dat volgens hem de Nederlandse samenleving en de Surinaamse hemelsbreed in vrijwel alles van elkaar verschilden. De typisch Nederlandse opvatting dat een aantal normen en waarden toch wel overal zullen worden aangehangen, wordt door Voorhoeve naar de prullenbak verwezen. Degenen die zich afvragen waarom er in Suriname nog nooit een proces is gevoerd over de moordpartij van december 1982 en hoe een politieke partij zetels in het parlement kan verwerven als de voorzitter van grootscheepse drugshandel wordt verdacht, kunnen het antwoord in deze bronnenuitgave vinden. Al na twee maanden verblijf in Paramaribo schrijft Voorhoeve aan een vriend in Nederland: 'Men neemt elkaar niets werkelijk kwalijk, men is eenvoudig amoreel. De hoge society zit om de beurt in de gevangenis en vindt dat doodnormaal. Van reclassering is geen sprake, je wordt precies even gezellig [weer] opgenomen als je eruit komt met een extra champagnefuif op de goede afloop. De ene dokter verkracht een meisje op zijn spreekuur (jammer voor hem dat het ontdekt is, zegt men dan), de ander laat een bank springen en vergokt al het spaargeld van de inwoners (jammer want hij gaf zulke leuke fuifjes, zegt men dan), een derde slaat de kop van een medeminnaar af. Als ze er weer uitkomen, is er niets gebeurd. Men stuurt opgeruimd zijn dochters weer naar dezelfde dokter, spaart weer bij de gokker en vrijt met de vrouw van de moordenaar. Een menselijk volk' (121).

Overigens worden de oordelen van Voorhoeve later in het boek wat voorzichtiger. Hij beweert wel dat hij nooit in de Surinaamse maatschappij zal integreren, maar de kritische verbazing over wat hij ziet en hoort wordt minder en hij raakt langzaam zeer geïrriteerd over het intellectuele klimaat in de kolonie. In een brief aan J. J. Voskuil ('Han') schrijft hij: 'Mijn God, Han, het is zo intens zielig. Niemand kijkt de ander aan, ze luisteren niet eens naar watje zegt, laat staan dat ze enig gevoel voor nuance in hun donder hebben. De woorden zijn te dik natuurlijk, het is alleen maar een beetje triest. Mijn domineesvriendjes moet ik met zijden handschoenen aanpakken om ze niet te verwarren... mijn andere vriendjes gooien me om enkele uitlatingen en met oogkleppen voor in een volkomen verkeerde categorie' (288-289).

Deze bronnenuitgave is voorbeeldig uitgegeven met een goed geschreven inleiding over de levensloop van Voorhoeve, die na zijn terugkeer uit Suriname nog een aantal jaren taalonderzoek in Kameroen deed om ten slotte medewerker en hoogleraar Afrikaanse taalkunde te worden in Leiden. Slechts een punt van kritiek zij nog vermeld. De bezorger van de tekst gaat ervan uit dat de lezer goed de weg weet in de kring van vrienden, kennissen en opdrachtgevers van Voorhoeve. Nu mag het zo zijn dat in de jaren '50 iedereen in Nederland iedereen kende, omdat de wereld (en voor-al Amsterdam) toen nog erg overzichtelijk was. Maar de lijst van persoonsnamen in het register beslaat vijf dichtbedrukte bladzijden met elk twee kolommen en dat maakt het noodzakelijk om achter iedere naam in een paar woorden mee te delen wie dat was. Voor zover dat in de inleiding is geschied hadden de daarnaar verwijzende paginacijfers vet moeten worden gezet.

P. C. Emmer

H. Pruntel, *Rijksdienst voor de Usselmeerpolders heroverwogen en opgeheven* (Publicaties van het Sociaal historisch centrum voor Flevoland LXVII; Lelystad: Uitgeverij De twaalfde provincie, 1997, 240 blz., f43,50, ISBN 90 72380 57 6).

De jongste provincie heeft haar geschiedenis goed gedocumenteerd. Dit is al de 67ste publicatie